

ANJA

**SNELL
MAN**

LÄHESTYMINEN

WSOY

Anja Snellman

LÄHESTYMINEN

Romaani

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

© ANJA SNELLMAN JA WSOY 2016

ISBN 978-951-0-42000-3

PAINETTU EU:SSA

Ilen hautajaisissa oli minun lisäksi vain tyt-
töystävä mustissa aurinkolaseissaan ja pipopäi-
nen vetokaveri, joka poistui täristyään kappelin
takimmaisella penkillä pari minuuttia. Pappi sanoi
muutaman sanan, kanttori soitti urkujaan kosket-
timet kolisten. Titanicin hoitohenkilökunnalta oli
tullut pieni kukkakimppu, se oli valmiiksi asetettu
arkun päälle.

Minä kävin seisomassa arkun vierellä, laskin
kreikaksi hitaasti kymmeneen ja teippasin vaaleaan
puukanteen ultraäänikuvan. En ollut ajatellut sanoa
mitään, mutta kuulin ilmoittavani, että John Donne
oli väärässä. Ihminen on saari, ihminen on monta
saarta. Rykelmä erilaisia merten huuhtelemia kivi-
muodostelmia, sulkasatoisista luodoista vehmaisiin
hiekkarantaparatiiseihin, äkisti kohoaviin tulivuor-
isaariin ja myyttisesti katoaviin atlantiksiin. Ihmi-
nen on oikullinen ryhmä rokkoisia riutankimpaleita
siellä täällä, vaanivia kareja ja pelastavia maanosia,

maihinnousu-unelmien mantuja kaikilla leveyspiireillä. Ihminen on saarisikermä, taivaan sporadien heijastus.

Himmeä kuva, jonka olin kiinnittänyt arkun kanteen, lipui Ilen mukana pois paikalta, kappelin seinän inhaan nieluun. Ajattelin Matalan kohtisuoria kallioluolia, joista olin kertonut Ielle. Niissä oli asunut paimenia, malariaan sairastuneita, sfaakisotureita, hippejä ja ehkä joitain muitakin arjen pakolaisia, joista tarinat eivät kertoneet. Ennen kuin poistuin, käännyin etupenkissä istuvaan tyttöystävään päin ja nyökkäsin. En olettanutkaan hänen kysyvän, mikä se paperinpala oli.

Se sujahtaa huoneeseeni kuin vene hämärästä kaislikosta, ensimmäisenä päivänä kesäloman jälkeen. Plaraan pöydälleni asetetuista niin sanotuista purjehduskansioista päällimmäistä: epävakaata persoonallisuushäiriötä, masennusta 17-vuotiaasta, hiv-positiivinen, hepatiitti, suisidivaiheita, metadoniannos 90 ml, runsasta oheiskäyttöä, lukuisia katkoja eri klinikoilla, ikäisekseen pitkä käyttöhistoria noin 12-vuotiaasta, liimaa, kannabista, amfetamiinia, heroiinia, ei kiinnity psykososiaalisiin hoitoihin, ehdollisia tuomioita, varkauksia, pahoinpitelyitä, lähestymiskieltoja...

Vilkaisen vaaksiaismaista olentoa joka on lojaltanut kahdenistuttavalle sohvalleeni jalat toisen käsi-nojan päälle, laittanut mustan leveälierisen huopahatun kasvojensa päälle. Kädet roikkuvat veltoina. Haarojen välissä tiukassa turvassa iso mokkanahkainen kassinnyssykkä jonka saumoissa pitkiä hapsuja. Lip lap. Niin kuin minä siltä jotain veisin.

Mustien farkkujen lahkeet repsottavat saumamattomina ja savunharmaassa väljässä kangaspaidassa on reikiä, joista pilkottaa tatuointeja kuin freskonpalasia.

Älä keikuta! se äkkiä ähkäisee, ottaa hatun silmiltään ja potkaisee buutsillaan seinää, niin että Giacomettin kuva putoaa sohvan taakse.

Kun huomautan sille että tämä on istunto, se murahtaa lierinsä alta, että vittu nyt on makuunto.

Se näyttää jotenkin tutulta, vai sovellanko jo tiedostamattani terapeuttien niksiä: kuvittele näkeväsi jokaisessa uudessa asiakkaassasi joku mukava tai rakas elämäsi ihminen, niin syntyy oitis positiivinen vire.

Seuraavien neljänkymmenen minuutin aikana yritän avalla sen kanssa jonkinlaista tilannetta kartoittavaa keskustelua kunnes se nukahtaa ja alkaa kuorsata kevyesti. Tutkin sen kasvoja ja käsivarsia lähempää, nuorimies Ile Zorbas Ojanen, syntynyt 30.5.1995.

Sommittelen sitten ensimmäiseen lausuntooni ja hoitosuunnitelmaan, että asiakkaalla on kaikenlaista kirjavaa historiaa, mutta saamassani diagnosiivihkassa mainitun epävakaan persoonallisuuhäiriön taustalla voi olla muutakin, ihan vain perittyyn

temperamentiin liittyvää, sillä asiakkaalla näyttäisi olevan kreikkalainen isä.

Ile oli itse todennut, että vitun homo faija oli kreku. Kun olin kysynyt, miksihän asiaa ei oltu erikseen kirjattu sen mihinkään papereihin, se oli alkanut nauraa.

Ai vitun homo kreku faija? Kreku homo vitun faija?

Se oli nauranut reisiään takoen ja nikotellen noin kymmenen minuuttia. Nistihepuli. Olin katsonut aikaa kellosta.

Luen laatimani lausunnon läpi. Tulisi sanomista taas; liian vapaamuotoista tyyliä, vertauksia ja metaforia, mutta menköön. Uhmaan Janten lakia Danten lieskoissa.

Sen jälkeen kirjoitan vaaleanpunaiselle tarra-muistilapulle seuraavan tapaamiskerran koordinaatit, koputan mustaan huopahattuun, painan lapun v:n muotoisen arven päälle rystyseen ja sanon: moi Zorba, sama aika sama paikka ensi viikolla, äläkä sitten kuvittele myöhästystäsi, krekujen tapaan.

Ilen hatun alta ilmestyville hikisille kasvoille tulee ensin hämmennys, leveät kastanjanruskeat silmät etsivät suuntaansa, ja sitten esiin puristuu hienoinen hymy. Matalat hampaat ovat kuin keltaisia rusinoita.

Hän oli kilahtanut kun olin kysynyt Zorbaksesta. Hän on omien sanojensa mukaan matkamuuisto kreikkalaiselta saarelta, ei muista minkä nimiseltä saarelta, tai no, ei tarkkaan ottaen *tiedä* minkä nimiseltä saarelta, saarelta kuin saarelta. Mutsin kanssa kun ei paljoa oltu koskaan menneistä puheltu, ei ylipäänsä mistään, *ei me hengitetä ees samassa huoneessa*.

Etkö sä muka lukenu mun papereita? Ile kysyy käheästi, pitkiä raajojaan ojennellen ja kampsunyytistään sätkätarvikkeita kaivaen, ovela hymy huulillaan. Jotain muutakin hän ottaa laukustaan: toiseen käteen ilmestyy resuinen kirjekuori.

Lähestymiskielto. Lä-hes-ty-mis-kiel-to.

Tuuletan pientä huonettani kauan. Boum boum. Viereisellä Hietalahden laivatelakalla rakennetaan uutta loistoristeilijää, ja minä katselen sitä Titaniciksi kutsutun korvaushoitoklinikan ikkunasta. Harmittelen etten ole suojannut sohvaa peitolla vaaksiaisen kaltaisia asiakkaita varten.

Sanoinko juuri: kaltaisia?

Kaivan Giacomettin sohvan takaa ja katselen kuvaani pleksin pinnasta, kuvanveistäjän syvän uurreteisten kasvojen läpi. Hän ei omistanut taideteoksiaan aikalaisille saati tuleville sukupolville, vaan

kuolleiden suurelle kansalle. Ajatus on viehättänyt minua aina. Ja sekin, miten Giocometti myöhemmin täsmentää: ”Ehkä ne kuolleet, joista minä puhun, eivät milloinkaan olleetkaan oikeasti elossa. Tai he olivat elossa sen verran että sen saattaa välillä unohtaa, ja heidän elämänsä tarkoitus oli ylittää rauhaisa virta ja odottaa sen toisella rannalla merkkiä – tältä puolelta annettua – jonka he tunnistavat.”

Kotiin mennessäni pysähdyn kauppahallissa ja ostan pitkästä ajasta dolmadeksia, artisokansydämiä ja kiiltävänpulleita Kalamatas-oliiveja. Kukka-kaupasta haen kimpun auringonkukkia; miten pitkä aika siitä olikaan kun olin ostanut kukkia ilman syytä.

Paljaat jalat olohuoneen lasipöydän päällä syön iltapalaa Kalamakin Sofian savipajan sinivalkoisilta lautasilta ja heiluttelen varpaitani, muistelen miltä ne näyttivät niinä kesinä kun pidin tapanani lakata ne sinivalkoiksi.

Vastapäisellä seinällä on satunnaisen ohikuljijan hiilipiirros Hanian talostamme. Salkoruusut, jasmiinit, oleanterit ja bougainvilleat Bungalovin ympärillä, kaskaat, uuttukyyhkyt, riikinkukot, aamuisin helisevät Agioi Apostoloin nimenkär-

jen pikkuluostarin kellot. Ohikulkija oli vaivihkaa pudottanut piirroksensa postilaatikkoomme ja allekirjoittanut sen niin koukeroisesti, ettemme saaneet nimestä selvää.

Syötyäni asetan tyhjän lautasen pöydälle, katse-
len sen lasipinnan läpi kuin veteen ja sanon itsekseni: *poli orea*.

Jokainen on hyvä jossain asiassa. Minä osaan katsella merta.

Myöhästyin koulusta kun jäin Sörnäisten rantaan tuijottamaan koksipinoa ja varsinkin sen ohi, mustan vuoren takana aukeavaa merta. Etelässä halkolaiturilla purjelaivojen mastot kuin sukkapuikot äidin ompelupussissa harottaen, suuria ruoreja, hulmuavia purjekankaita, joukossa usein joku haa-listunut punainen, jonka merkitystä jäin päiväkausiksi pohtimaan.

Keskittymiseni ei missään muussa asiassa yllä lähellekään meren katselemisen intensiivisyyttä. Jokin aalto alkaa muistuttaa Flanderin taistelutan- nerta tai tuo mieleen korppihiuksisten kostottarien kuoron, purjealusten rivi häämöttää ulapalla kuin mannerjäätikön reuna, rannan tyyni kimallus kuin venetsialaiset peilit tai metsälammen pinta varhain aamulla, vieressä peuransorkan katoava jälki sam- malessa.

Laivan sumutorven huuto jostain kaukaa. Toinen kerta, kolmas. Suoraan selkäyttimeen, aina.

Joskus uppoudun ajattelemaan miten meri edessäni on nielaissut kokonaisen laivan tai lentokoneen, ja miten suru on vallannut kaipaavien mielet ja miten rantalaisten katseissa se näkyy aina, ylisukupolvinen merisavu.

Mutta hylyistä voi tulla myös turvapaikkoja, monenlaisten olevaisten tyyssijojä, ne voivat pelastaa kokonaisia lajeja tuohoutumasta. Kerran olen sukeltanut hyllyn hämärässä päin amforaa ja saanut ruhjeen otsaani. Se oli pitkään viininpunainen, niin kuin oli ollut ruukun sisältökin kauan sitten.

Erään kerran kohtasin hyllyn vierellä raunioita, huoneita, kokonaisen pienen kylän. Kalat ja kilpikonnat leijailivat asumuksissa kuin muistot. Koliikon tai tikarin himmeä kiilto hiekassa. Muistojen kaupantekoa.

Hiljalleen edelläni keinuvat merihevoset toivat silloin, silloinkin mieleeni Maren, syntymättömän pienokaisemme, kaipauksen jolle ei ole nimeä, kuolinpäivän erään toukokuun lopulla, yhteisyyden kokemuksen josta tulikin toisenlainen kuin olimme kuvitelleet.

Muistot ja mielikuvitus, vuoksi ja luode. Meri, muistot, unet. Niitä en voi kärkeä tai pakottaa. Jos yritän liikaa, niin kuin usein teen, ne livistävät pakoon, paukuttavat kiinni ovet ja sulkevat portit joiden halusin raottuvan.

Seuuraavalla viikolla näin Ilen hahmon käytävänoven nuhruisen lasin läpi jo kaukaa, se nojasi seinään jäykkänä kuin kuivamassa ollut moppi. Se leuhutteli itseään huopahatullaan ja huomattessaan minut liikahti äkisti kuin hevonen, iso mokkanyytti roikkui melkein polvitaipaiden kohdalla, hapsut maata viistäen. Siihen hakanneulalla kiinnitetty lepakonmuotoinen heijastin välähteli käytävässä. Mietin oliko sillä tyttöystävää; koko sanakin tuntui jotenkin liian siistiltä sen kohdalla.

Olin viikonlopun aikana paitsi selaillut tarkemmin nuorukaisen taustatietoja (joissa ei vahingossaakaan ollut mitään täsmällisempää mainintaa isästä, mutta äidin elämäntavoista ja lukuisista huostaanotoista kyllä) kanniskellut työhuoneeseeni rekvisiitaa, josta olin ensimmäiseksi purkanut esiin suuren Kreikan ja itäisen Välimeren kartan, postikortteja, simpukoita, pyöreitä kiviä, Kesäukkosten kesän

onnenkolikon sekä nakshtelevia valokuva-albumeita täynnä kuvia auringonhaalistamista lastenpäistä, hiekkaleluista ja sinisistä ulapoista.

Ile astui edelläni huoneeseen, paksu tupakanleuhahdus viittanaan, tönäisi nyyttinsä pöydän alle ja rojahti sohvalle tummaa hiuspehkoaan ravistellen, ympärilleen katsellen.

Sillä oli mustat paksut kulmakarvat joita se kohotteli vuorotellen. Ylähuulen päällä oli tummaa nukkaa jossa pisaroi hiki. Teki mieleni sanoa: *Ela, Zorba*. Se tuli luokseni suoraan metadonikipolta ja tiesin että sillä oli kassissaan lääkedosetti jossa toistakymmentä erilaista ja eriväristä pilleriä ja kapselia päivittäin otettavaksi. Ja katujen privabentsot päälle.

Olin avannut ikkunan valmiiksi raolleen. Telakalta kuului jättiläisen moukarointia. Paratiisisaarten lähtölaskentaa.

Ile selvitti käheällä äänellään että sillä oli kurkussa just nyt joku paska juttu eikä se mielellään lörpötellyt muutenkaan.

No en minäkään, vastasin.

Mitä helvettiä? se katsoi minua melkeinpä aidon hölmistyneenä ja pyöritteli hattunsa reunoja.

Tietsä mä en oo ees syntyny vielä, se ilmoitti. Eikä mulloo mitää muistojakaa, varsinkaa fajasta, ei mul siis oikeesti oo mitää fajaa, usko jo, miks sua

kiinnostaa se kun muakaa ei kiinnosta, se puhisi ja alkoi penkoa kassiaan.

Katsos vähän tänne, minä pyysin.

Nainen sä käyt mun hermoille, se ähisi molemmat kädet kassissa.

Näytin sille kartalta Kreikan, esittelin saari saarelta koko Kreikan saariston ja sitten erityisesti Kreetan saaren, annoin sen katsella postikorttikuvia Hanian vanhasta venetsialaisesta satamasta, juutalaiskortteleista ja lumihuippuisista vuorista, näytin muutaman albumikuvan punertavasta puisesta bungalowista jonka pihalla kasvoi vaaleanpunaisia ja keltaisia salkoruusuja, sitruunapuu, päärynäpuita, viiniköynnöksiä, mulperi ja kylän korkein araukkaaria.

Terassilla makaili kaksi valkoista terrieriä, siellä täällä kirjoja, räpylöitä, uimapatjoja.

Sellaisia kuvia Ile ei ollut koskaan nähnyt. Ei huostaanottopaikoissa ja roinaluukuissa sellaisia viljellä.

Korkeitaks noi vuoret on? Ootsä paksuna tos kuvassa? Onks toi mustapukunen ämmä satavuotias? Toi vitun homojätkä ei ainakaa oo mun faija.

Ile nosti ylähuultaan niin että verestävät ikenet näkyivät.

Haluutsä vai kutsuu mua Zorbakses?

Nyökkäsin.

No kutsu vittu sit.

Muistot, ajattelin, syntyvät joka hetki uudelleen; Ilen kanssa tarinani näytti heti erilaiselta. Istuin Ilen viereen, niin lähelle, että se siirtyi vähän kauemmas, ja katselin sen profilia.

Ile kosketteli, melkein tökki kuviani etusormellaan, osoitteli, ei vahingossakaan kysellyt kenenkään nimeä. Hymähteli joillekin kuville, tuhahteli. Tuossa olemme torakkajahdissa koirien kanssa, tuossa kuvassa vietämme gekon hautajaisia. Tuo sarja on häistämme, meillä oli juhannushäät Haniassa, vihkivä pormestari oli myöhässä kun selvitteli kaupungin toisella puolella roskakuskien lakkoa, nuo kuvat taas...

Kaksi ihmistä jotka rakastivat toisiaan varjojaan myöten, kaksi ihmistä jotka unohtuivat kynä korvan taakse ja törmäilivät lyhtypylväisiin ja varoituskyltteihin koska lukivat koko ajan, kävellessäänkin, kaksi ihmistä jotka siirsivät aurinkotuolia päivän mittaan auringon mukana, kaulallaan lukijan kalpea puolikuu.

Muistot kuulumisestani kreetalaiseen elämänmenoon: ensimmäiset kreikan kielellä käydyt keskustelut Marian kyläkaupassa, itse kasvatettujen viinirypäleiden tumma maku, naapurin muistihäi-

riöisen mummon vaeltelut puutarhassamme josta etsi miesvainajansa hautaa, lepakoiden äänet vinttilä, eukalyptusoksien ritinä pihagrillissä... Otin taskustani nenäliinan ja niistin pitkään.

Vuoret ovat korkeita, kerroin Ielle. Pitkään keväällä ne ovat lumihuippuisia. Kun lähestyy Kreetaa laivalla Pireuksesta, aamun aurinko kultaa Valkoiset vuoret.

Ile ähkäisi ja työnsi loput kuvat kauemmas. Se katseli karttaa, jonka olin ripustanut seinälle ison kellon tilalle. Sä oot siirtäny ton äijän, se totesi Gincomettista, joka katseli meitä nyt ikkunaseinältä.

Sitten Ile sulki silmänsä, tsekkaili omia filkkojaan, kuten se niitä korvaushoitolääkkeen kosahduksen hetkiä kuvaili.

Kirjoitin muistiinpanoihini: Miksi Zorbas? Oliko sellaisen nimen antaminen isättömälle pojalle ikävää vai ilkeyttä?

Ensimmäisen teemaistuntonme lopuksi luetteloin Ielle kreikan numerot yhdestä viiteen.

Miks sä noita mulle kelaat? Ihan turhaa. En mä muista mitää.

Siltä varalta, että hermot menevät.

Ja menivähän ne, Ieltä, toistuvasti sillä hänen kaltaisiaan kohdeltiin monissa yhteyksissä ali-ihmissinä, diagnoosit ja dopamiinirataselitykset tanassa.

Eräänä vuosikymmenen alun syksynä kiertelin Titanicilla tutustumassa korvaushoitosastojen työskentelyyn. En ollut koskaan aiemmin käynyt huume klinikalla, ja paikka hiljensi minut alkuunsa. Titanicin ylläkäri esitteli kierroksemme päätteeksi kolmoskerroksen, suonensisäisiä huumeita käyttävien hiv-positiivisten korvaushoitolaisten tilat. Hän jututti pitkillä seinänvieruspenkeillä lounastarjoilua odottelevia asiakkaita, joista osa nuokkui istuillaan.

Päinvastoin kun monet muut talon asiakkaista, nämä näyttivät sairailta. He olivat hyvin laihoja ja kalpeita ja monilla näkyi ihossa punertavia ja hilsehtiviä laikkuja. Heitä katsellessani huomasin ajattelevani Spinalongaa ja Lazarusta, Kreetan pieniä lähisaaria joille leprasairaat asukkaat aikoinaan passitettiin heti kun ensimmäiset spitaalain täplät tulivat näkyviin, ja myös malariaan sairastuneita karkotettiin asumaan pikkusaarten luoliin.

ERÄÄNÄ PÄIVÄNÄ kirjailijan sohvalle rojahtaa heroiniriippuvainen Ile, jolla on kreikkalainen isä ja lähestymiskielto äitiinsä. Kohtaamiset Ilen kanssa käynnistävät kirjailijan mielessä muistot onnellisen perhe-elämän vuosista Kreetalla.

Lähestyminen on matkakertomus, muistokirjoitus ja paluun lokikirja. Se vie lukijansa itäisen Välimeren vesille ja saaristoon, helsinkiläisen päihdekliniikan hälinään ja nykykreetalaiseen arkeen.

Välimeren kirkas sininen kätkee minolaisen kulttuurin jäänteet, haaksirikkoutuneiden kauppalajojen aarteet siinä missä pakolaisveneiden uponneet unelmat.

*Vieläkin herään aamuyöllä laivan
torveen ja kreikankieliseen ilmoitukseen:
hyvää huomenta, lähestymme Kreetaa.*

#kirja WWW.KIRJA.FI	 9 789510 420003	
	84.2	

22